

مناسک عاشورایی و شرایط کرونایی رویکرد دنیاگرایانه به هستی و بنیان جامعه؟



عکس: کامیار خطیبی | فرهنگستان

حسین کجویان

عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی

ادامه از صفحه یک

با این حال و تحت چنین شرایطی رفتار و عملکرد ستاد کرونا به گونه‌ای پیش رفت که ذهنیت خاصی نسبت به ستاد در مردم شکل گرفت. به این دلیل که تصمیمات و اقدامات ستاد درمورد مراسم محرم، قطعی و جانبدارانه به نظر می‌رسید، علی‌رغم تمکین در برابر ستاد به دلیل رهنمودهای لفظی و عملی رهبری، مردم در برابر این ستاد موضع مخالف و منتقد پیدا کردند. عدم صلاح رفتار ستاد و حتی تشدید آن با اتخاذ تصمیمات شدیداً قطعی در منع بی‌دلیل بسیاری از مناسک محرم یا تعلل در اتخاذ و اعلام به موقع تصمیمات که انجام بسیاری از مراسم را بسیار دشوار یا عملاً منتهی می‌ساخت و همچنین لغو و تغییر مکرر تصمیمات قبلی، انتقادات و مخالفت مردم با ستاد را به سطح بالا و تنش‌زایی رساند. اما این وضعیت و سیر آن تا پایان مراسم تاسوعا و عاشورا پی‌آمده و تبعات خطرناک و نادرستی داشت که توجه و حساسیت جدی و هوشیارانه‌ای می‌طلبید. آنچه حساسیت و مواجهه عقلایی می‌طلبید، تشدید مباحثات تا سر حد جدلی شدن یا تشدید تنش‌زای آن نیست، قطعاً به مناقشات جدلی و تنش میان دولت و مردم به هیچ روی خوشامد گفته نمی‌شود، لکن بیش از شکل ساخته و سیر تنش‌زای آن، پیامدهای محتوایی آن اهمیت دارد. از این جهت رفتار و تصمیمات جانبدارانه ستاد قطعاً مطلوبیت ندارد، اما فی‌نفسه حداقل در قیاس با علل و دلایل محتوایی اهمیت اصلی ندارد. ستاد در مواجهه با محرم و مدیریت مناسک عاشورایی در شرایط کرونایی چنان جانبدارانه و قطعی عمل کرد که به مردم می‌فهماند برگزاری مراسم محرم از نظر ستاد اهمیتی ندارد. منع مطلق در مراحل اولی و محدودیت‌های سخت برای برگزاری مراسم جمعی و بعضی مناسک عاشورایی که تنها تحت تاثیر مخالفت‌های شدید مردم و فشار برگزارکنندگان هیات و سخنرانان یا مداحان اندکی تغییر کرد یا تصحیح می‌شد، تردیدی در این حس و فهم برای مردم باقی نگذاشت. درحالی که بعضاً از دید مردم چنین تلقی می‌شد که حتی اصلاحات جزئی در تصمیمات ستاد کرونا نیز نه به دلیل خواست مردم، بلکه تحت تاثیر تذکرات محدود و معدود مقام معظم رهبری اتفاق افتاده است. حتی این تلقی نیز وجود داشت که علی‌رغم حمایت مطلق رهبری از ستاد و مذاکلات مکرر عملی و زبانی ایشان به نفع تصمیمات آن، تذکراتی که ایشان با آگاهی از ناراحتی‌های مردم در زمینه لزوم برگزاری باشکوه محرم می‌دادند نیز

پاسخگویی به شبهات و تشکیکات مطرح شده درمورد ماهیت ستاد و بعضی از اعضای آن تنها یک نتیجه داشته است. با این نحوه برخورد ستاد کرونا خود دیدگاه‌های موجود درمورد ستاد را تایید و نتایج آن را تشدید کرده است. اما روشن است این وضعیت و نتایج آن به ستاد کرونا محدود نمی‌شود، اساساً ستاد کرونا از نظر مردم موضوعیت و اهمیت ندارد. ستاد کرونا در واقع از نظر مردم یعنی دولت، پس تمام آن پیامدها و تبعات بر دولت و مسئولان خاصه رئیس‌جمهور بار می‌شود. با این حال، ختم مباحثات کرونایی و محرم به این وضعیت که مردم ستاد کرونا و در واقع دولت را در مقابل محرم و مناسک عاشورایی ببینند پایان کار نبوده است. حقیقت این است که مباحثات مذکور آگاهانه و ناخواسته به این پایان و نتایج نرسیده است. هوشمندی زیادی نمی‌خواهد تا با پیگیری این مباحثات و نوع رویکرد و برخورد تبلیغاتی رسانه‌های بیگانه و ضدانقلاب با این مباحثات محرم که توسط مجموعه‌ای از نیروها، افراد با رسانه‌های داخلی همراهی می‌شود، این حقیقت را دریافت که مباحثات مذکور آگاهانه و عمدانه به چنین نقطه و نتایجی رسیده‌اند.

هنگامی که واکنش مردم به تصمیمات و اقدامات ستاد کرونا در نظر می‌گیریم، واقعا نمی‌توانیم نسبت به عملکرد ستاد کرونا گلایه‌مند و بلکه خشمگین نباشیم و از نتایج حاصله احساس خطر جدی نکنیم. مردم که دلبستگی و شیفتگی شان به محرم و عاشورا دیده‌ای است و نیاز به بیان یا اثبات و استدلال ندارد، وقتی به واسطه ستاد کرونا

آنچه حساسیت و مواجهه عقلایی می‌طلبید، تشدید مباحثات تا سر حد جدلی شدن یا تشدید تنش‌زای آن نیست، قطعاً به مناقشات جدلی و تنش میان دولت و مردم به هیچ روی خوشامد گفته نمی‌شود، لکن بیش از شکل ساخته و سیر تنش‌زای آن، پیامدهای محتوایی آن اهمیت دارد. از این جهت رفتار و تصمیمات جانبدارانه ستاد قطعاً مطلوبیت ندارد، اما فی‌نفسه حداقل در قیاس با علل و دلایل محتوایی اهمیت اصلی ندارد. ستاد در مواجهه با محرم و مدیریت مناسک عاشورایی در شرایط کرونایی چنان جانبدارانه و قطعی عمل کرد که به مردم می‌فهماند برگزاری مراسم محرم از نظر ستاد اهمیتی ندارد

برای یک دولت قطعی شدن مردم در برابر موضع قطعی دستگاه‌های آن نسبت به مردم و ارزش‌های مردمی بدترین و فاجعه‌بارترین حالت ممکن است. در این حالت قطعی مردم با پذیرفتن نتایجی که ستاد کرونا با عملکرد قطعی خود به مردم تحمیل می‌کرد، در مقابل ستاد که فقط مسئول مطالبات مردم در مورد کرونا و صیانت آنها از بیماری است، تکلیف خود را حفظ میراث حسینی و برگزاری هرچه باشکوه‌تر مراسم محرم دیده‌اند. به این معنا، ستاد کرونا با قطعی کردن مباحثات وضعیتی را موجب شد که مطابق آن گویی گروه‌هایی متعلق به دو سرزمین متفاوت و بی‌ارتباط با یکدیگر می‌کوشند هر یک اهداف و مقاصد خود را بدون توجه به دیگری پیش ببرند، درحالی که توافق مستلزم زمینه و فضای مشترکی بود که قبول مشروعیت اهداف طرفین و رعایت احترام یا بحث و گفت‌وگو و حرکت از وضعیت قطعی به سمت میانه با مصالحه به دست آید. با حرکت در این مسیر درست، طرفین می‌دانستند که در فضا و زمینه مشترکی عمل می‌کنند که ضمن تلاش برای تحقق هرچه بیشتر و بهتر اهداف خود باید به تحقق اهداف طرف مقابل نیز توجه کنند. اما آن‌گونه که ستاد کرونا عمل کرد که می‌گفت آنها فقط خود را مسئول سلامت مردم دانسته و برگزاری مراسم محرم ربطی به آنها نمی‌یابد، این نتیجه گرفته می‌شد که گویی مردم فقط خواهان سلامت هستند و خواهان برگزاری مراسم محرم نیستند. در واقع، با این رویکرد، ستاد می‌گوید نه تنها برگزاری مراسم محرم برایشان اهمیت ندارد، بلکه به دنبال جلوگیری از این مراسم و عدم برگزاری آن هستند، چون این مراسم را در تضاد با سلامت و در مقابل رعایت توصیه‌های کرونایی می‌دانند.

بنابراین ستاد کرونا با این نحوه عملکرد، انشاقایی میان مردم خواهان سلامت و مردم خواهان برگزاری مراسم محرم ایجاد کرد، درحالی که اکثر مردم به هر دو موضوع با هدف توجه و حساسیت داشتند. همه مردم می‌خواستند در عین اینکه مراسم محرم را برگزار می‌کنند، احتیاطات کرونایی را به شکل کامل آن رعایت کنند. در نتیجه ستاد کرونا آگاهانه و عمدانه یا ناآگاهانه و ناخواسته مباحثات را به سمتی سوق داد که ضدانقلاب و دشمنان خواهان آن بود و کارزار تبلیغاتی سنگین در جهت آن به راه انداختند. بدین ترتیب حتی مدت‌ها قبل از اعلام تصمیمات ستاد در اولین مرتبه صف‌بندی‌ها به شکلی درآمد که این دشمنان در رسانه و فضای مجازی معماری آن را ترسیم می‌کردند. در این شکل از صف‌بندی، کل مردم که خواهان توجه به هر دو موضوع محرم و کرونا بودند، تحت‌تاثیر کار رسانه‌ای ضدانقلاب و عملکرد نادرست ستاد کرونا بدل به دو گروه بسیار اقلیت شدند که هر یک به دنبال تحقق مطلق اهداف خود بودند، یعنی گروهی می‌گویند که باید شرایط کرونایی رعایت شود و محرم نادیده گرفته شود، اما در مقابل بعضی از مردم می‌گویند محرم محترم شمرده شده و مناسک عاشورایی باید هرچه با شکوه‌تر بدون توجه به شرایط کرونایی کشور برگزار شود.

با غلبه این شکل نادرست خطرناک بر مباحثات که در آن گویی ستاد کرونا سخنگوی اقلیتی از مخالفان محرم شده و عملاً فقط اهداف آنها را دنبال می‌کند، طرف مقابل نیز به

سمتی سوق داده می‌شد که در آن اقلیتی اندک سخنگوی اکثریت شود که بی‌توجه به شرایط کرونایی کشور تنها به انجام مراسم محرم به شکل مطلق و بدون قید و شرط فکر می‌کند. در این میان، اظهارات و اقدامات بعضی از نهادها و افراد مسئول به تشدید این وضعیت نادرست و تقویت اشکال قطعی بحث کمک می‌کرد. غفلت شهرداری تهران از سیاه‌پوش کردن شهر با این استدلال که سازمان‌های دیگر مسئول این کارند، از جمله این رخدادها بود! با توجه به سابقه نه‌چندان دور اظهارات بعضی از اعضای شورای شهر فعلی و مدیران شهرداری در مورد اینکه نباید از اموال عمومی برای تبلیغات مذهبی استفاده کرد، پنهان‌ها و توجیحات شهرداری در مورد دلایل سیاه‌پوش نکردن شهر را بی‌اثر می‌ساخت. وجود رویکردهای دنیاگرایانه یا سکولاریستی

در کشور سابقه طولانی دارد و مردم با آگاهی از این سابقه تشخیص می‌دادند که بعضی نیروهای نفوذی به دنبال نادیده انگاشتن نقش دین و دینداری مردم در ایجاد انقلاب و حفظ آن هنوز در کشور فعالند و هرجا بتوانند اهداف و مقاصد خود را به پیش می‌برند! بدین ترتیب، ستاد کرونا در واقع مباحثات را به سمت غلبه رویکرد دنیاگرایانه یا ضددینی و غیردینی سوق داده است که مطابق آن دولت و دستگاه‌های دولتی در کارهای کشور خود را ملزم به رعایت رویکرد دینی و ملاحظات شرعی نمی‌بینند، با اینکه ظاهراً این ستاد اهداف و مقاصد دین را رعایت می‌کرده است اما پیگیری نحوه عملکرد آن خلاف آن را نشان می‌دهد. نقطه آغاز بحث ستاد کرونا

در مورد محرم عدم جواز مطلق برگزاری مراسم بود که در نتیجه فشارهای مردمی و تذکر رهبری به سختی تن به تغییر این نظر داد. چه در این مورد و چه در موارد دیگر تغییر تصمیمات ستاد به سمت توجه به محرم تا پایان تحت‌فشارهای مختلف مردم و رهبری انجام گرفت. ستاد کرونا به نحوی عمل کرد که گویی تنها هدف آن حاکم کردن شرایط کرونایی و احتیاطات بهداشتی بر کل کشور و همه فعالیت‌های مردم است. به همین دلیل در نتیجه عملکرد غلط ستاد کرونا به غیر از مردم، شخص رهبری نیز چندین بار به آنها در مورد لزوم برگزاری مراسم محرم تذکر دادند، درحالی که به شهادت رئیس‌جمهور و وزیر بهداشت و مسئولان اصلی ستاد کرونا رهبری با این ستاد به شکل مطلق همراهی و همکاری می‌کردند. در نهایت علی‌رغم اینکه ستاد تحت‌تاثیر فشار مجبور به تغییر

بعضی محدودیت‌ها شد، هرگز رویکرد منفی و نامطلوب خود را در این زمینه تغییر نداد. تاسف‌بارتر اینکه تحت‌تاثیر غلبه رویکرد دنیاگرایانه ستاد بر مباحثات و تصمیم‌گیری‌های آن مردم خصوصاً بعضی هیات‌داران و سخنرانان یا مداحان مجبور به برخورد‌ها و انجام واکنش‌هایی شدند که ضمن تداوم انشقاق ناشی از عملکرد ستاد در میان مردم، آن را تشدید نیز می‌کرد. غیر از بعضی اظهارات و سخن‌هایی که در این موضوع در منابر زده شد، به میزانی که به روزهای تاسوعا و عاشورا نزدیک می‌شدیم اینجا و آنجا شاهد وقوع بعضی رخداد‌های تنش‌زای نیز بودیم که علی‌رغم قلت آن، تبعات خطرناک رویکرد ستاد را نشان می‌داد.

شاید مهم‌ترین این اتفاقات تجمع بعضی از مردم بایلس در مقابل

بعضی سازمان‌های دولتی بود که از بی‌توجهی مسئولان دولتی نسبت به وقوع بعضی رفتارهای خلاف شئون و مخالف شرایط محرمی و شرایط کرونایی از سوی بعضی مسافران در این شهرها و سواحل دریا معترض و گلایه‌مند بودند، اوج مشکل یا پیامد سوء حاکمیت فضای سکولاریستی ناشی از عملکرد ستاد کرونا در نوع اعتراض این مردم و نحوه استدلال آنها منعکس شده است. تاسف‌بار این است که معترضان در انتقاد خود نسبت به مسئولان و بی‌توجهی آنان همان موضعی را اتخاذ می‌کنند که دشمنان و ضدانقلاب خارجی و نفوذی‌های داخلی به دنبال ایجاد آن بودند. درحالی که معترضان نسبت به حرمت شکنی اقلیتی معترض هستند و از اینکه مسئولان در انجام وظایف خود در منع این عده از بی‌توجهی به شئون جامعه و عدم رعایت ارزش‌های بنیادین کشور به خشم آمده‌اند، انتقادات و مطالبات ملی خود را به عنوان مطالبات قشر خاص مطرح می‌کند، گویی مادر جامعه‌ای زندگی نمی‌کنیم که بر پایه ارزش‌هایی نظیر محرم و شهادت استوار شده است؛ یا از محرم و عاشورا و بنیان و اساس هویت آن در اعتراض خود به گونه‌ای سخن می‌گویند که گویی اقلیتی از عدم توجه اکثریت به ارزش‌های مورد حرمت آنها به خشم آمده است. اتخاذ چنین موضعی که بعضاً در اظهارات سخنرانان معترض به ستاد نیز منعکس شد، جز به عنوان تبعات خطرناک رویکرد سکولاریستی ستاد و تحمیل آن به جامعه قابل فهم نیست؛ والا چگونه می‌توان از ارزش‌های محوری جامعه که مورد قبول اکثریت مردم بود و از عناصر هویتی کشور است به نحوی دفاع کرد که گویی فرد در موضع اقلیت بوده و از ارزش‌های عدل‌ای قلیل در مقابل اکثریت جامعه دفاع می‌کند؟!

حتی مدت‌ها قبل از اعلام تصمیمات ستاد، در اولین مرتبه، صف‌بندی‌ها

به‌شکلی درآمد که این دشمنان در رسانه و فضای مجازی معماری آن را ترسیم می‌کردند. در این شکل از صف‌بندی، کل مردم که خواهان توجه به هر دو موضوع محرم و کرونا بودند، تحت‌تاثیر کار رسانه‌های ضدانقلاب و عملکرد نادرست ستاد کرونا بدل به دو گروه بسیار اقلیت شدند که هر یک به دنبال تحقق مطلق اهداف خود بودند، یعنی گروهی می‌گویند که باید شرایط کرونایی رعایت شود و محرم نادیده گرفته شود، اما در مقابل بعضی از مردم می‌گویند محرم محترم شمرده شده و مناسک عاشورایی باید هرچه با شکوه‌تر بدون توجه به شرایط کرونایی کشور برگزار شود

